

ДО
Г-Н БИСЕР ПЕТКОВ
МИНИСТЪР НА ТРУДА
И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Относно: обществено обсъждане на проект на Правилник за прилагане на Закон за хората с увреждания, публикуван на 22.02.2019 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТКОВ,

Очакванията на хората с увреждания за реални реформи, чрез които да бъде осигурена необходимата им подкрепа, изискват освен приемане на пакета от трите закона – Закона за хората с увреждания, Закона за личната помощ и Закона за социалните услуги, но и разработване на адекватна подзаконова нормативна уредба към тях.

Предложеният за обществено обсъждане проект на Правилник за прилагане на Закона за хората с увреждания /ППЗХУ/ от 22.02.2019 г. повтаря слабости на отмененото законодателство и оставя нерешени съществени проблеми, които ощетяват гражданите с увреждания и техните семейства.

Като омбудсман и застъпник за хората с увреждания съм категорична, че ще се боря докрай срещу всяка една разпоредба, която довежда до застрашаване или нарушаване на права на дори един човек с увреждане.

Във връзка с изложеното настоявам в публикувания за обществено обсъждане проект да бъдат отразени следните констатации и предложения:

1. Главата за индивидуалната оценка на потребностите следва да се доразвие, тъй като липсват съществени части за съдържанието и формата на оценката като документ – като реквизити, формуляри, кой ги създава тези формуляри.

Не е ясно защо остава формалният подход и единствено при необходимост човекът с увреждания да бъде посещаван за установяване на нуждата от подкрепа. Недопустимо е да се приема, че човек може да бъде оценяван по отношение на функционалността му само по документи и от разстояние, без среща с него.

Не ясно още защо никъде не се предвиждат мотиви за решението на специализирания отдел за неприемане на някое от посочените в самооценката на човека с увреждания обстоятелства.

Не е ясно определен съставът на специализирания отдел, който ще изготвя индивидуалната оценка на потребностите.

2. Следва да се предвиди, че месечната финансова подкрепа се изплаща в рамките на месеца, за който е отпусната (чл. 66, ал. 3).

Това са социални плащания и хората имат право и нужда да ги получат сега, а не след почти два месеца.

Твърденията, че са необходими проверки и затова има забавяне са неправилни. Основните проверки – дали човекът с увреждания отговаря на изискванията за отпускането на финансовата подкрепа, се извършват при първоначалното отпускане на подкрепата, а текущите проверки – дали не са настъпили някои от обстоятелствата за спиране или прекратяване – могат и следва да бъдат осъществявани в рамките на текущия месец.

Неприемливи са и аргументите, че изплащането на средствата в рамките на месеца, за който се отнасят, към момента е технически невъзможно, при положение че от Националния осигурителен институт от години изплащат пенсиите по този начин.

3. Необходимо е да се предвиди възможност хората с увреждания да избират коя от двете регистрации – за настоящ или постоянен адрес, желаят да бъде използвана за упражняване на правата им.

В Закона за хората с увреждания е въведено изискване за използване на адресната регистрация по настоящ адрес на човека с увреждане за извършване на индивидуалната оценка на потребностите, като въз основа на констатациите в оценката от директора на дирекцията „Социално подпомагане“ се издават направленията за социалните услуги, личната помощ, заповедите за отпускане на месечната подкрепа и целевите помощи. В проекта на ППЗХУ не се предоставя възможност за избор на човека с увреждания дали да ползва настоящия или постоянния си адрес в случаите, при които той кандидатства за отпускане на целеви помощи извън индивидуалната оценка, напр.: за упражняване на правото на безплатно пътуване два пъти в годината, в двете посоки с железопътния транспорт в страната (чл. 85, ал. 3).

Когато се изискват предприемане на допълнителни действия и представяне на документи от човека с увреждане отново настоящият адрес е посочен като единствена възможност за реализиране на редица права:

- за подаване на документи за отпускане на паричната компенсация за пътни разходи в страната, когато помощните средства, приспособленията, съоръженията и медицинските изделия не могат да се изработят, закупят и/или ремонтират. (чл. 71, ал. 2 във вр. с ал. 1);

- за подаване на документи за отпускане на целева помощ за покупка на лично моторно превозно (чл. 80, ал. 1);

- за подаване на документи за отпускане на целева помощ за преустройство на жилище (чл. 81, ал. 1)

- за подаване на документи за отпускане на целева помощ за балнеолечение и/или рехабилитационни услуги (чл. 82, ал. 1);

Смятам, че при действащата информационна система на Агенцията за социално подпомагане и при осигурения бърз и безплатен достъп на дирекциите „Социално подпомагане“ до всички останали регистри в държавата, в т.ч. ЕСГРАОН, предвиждането на възможност човекът с увреждания да избира дали да подава

документи по постоянен или настоящ адрес е опция, която е лесно постижима. По този начин ще се предостави по-голяма гъвкавост на хората с увреждания.

4. В чл. 66 е необходимо да се предвиди възможност за писмено информиране на гражданите в случаите, в които са издадени заповеди за изменение или спиране на месечната им финансова подкрепа.

По този начин засегнатите граждани ще бъдат информирани и ще имат възможност да предприемат необходимите действия, които са в техен интерес, включително да потърсят защита на правата си в срок.

5. Редакцията на разпоредбата на чл. 66 от проекта, определяща момента на отпускане на месечната финансова подкрепа, създава предпоставки за нарушаване на правата на гражданите с увреждания.

В чл. 33, ал. 4 от действащия Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания е предвидено, че месечната добавка за социална интеграция се отпуска от 1-во число на месеца, в който са изготвени социалната оценка и предложението по чл. 13, ал. 1 и 4, и се изплаща най-късно до края на месеца, следващ месеца, за който се отпуска, в рамките на бюджетната година, с изключение на добавката, отпусната през месец декември, която се изплаща най-късно до 31 януари на следващата година.

В чл. 34, ал. 1 е регламентирано, че месечната добавка за социална интеграция се изменя, спира, възобновява и прекратява със заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“ или на упълномощено от него длъжностно лице от 1-во число на месеца, следващ промяната в обстоятелствата. В момента текстовете на чл. 66 са:

В проекта на ППЗХУ текстовете освен че са неправилно подредени от систематична гледна точка, но и „отпускането“ на месечната финансова подкрепа е уредено както в чл. 66, ал. 3 (където е общият текст), така и в чл. 66, ал. 1 (където се уреждат случаите при промяна на обстоятелствата). Така разписани текстовете създават предпоставки за неправилно тълкуване и прилагане и нарушаване на правата на хората с увреждания.

Смятам, че по-подходящо е да остане редакцията на текстовете в сега действащия Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания.

6. Неправилно е ограничението в чл. 51, т. 3, което не позволява на всички лица, които имат публични задължения, подлежащи на принудително събиране, да получат подкрепа от Министерството на труда и социалната политика по Националната програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност за изграждане на достъпната им среда.

Разпоредбата ограничава хора с увреждания, които точно поради липсата на достъпност на средата са останали без възможност за образование, квалификация и получаване на доходи, чрез които да заплащат публичните си задължения (напр. за данъка върху имота, в който живеят или за автомобила си).

7. Изключителна важна област за хората с увреждания, каквато е достъпността на информацията не е уредена по какъвто и да било начин в Раздел III, като достъпната информация се съдържа единствено в заглавието на раздела. Уредбата на личната мобилност (Компонент 2 от Националната програма за достъпна жилищна среда и лична мобилност) е недостатъчна и оставя неясноти.

8. В проекта на ППЗХУ няма възможност за упълномощаване от човека с увреждане на друго лице за подаване на документите за кандидатстване за отпускане и получаване на определена част от предвидената финансова подкрепа.

В ЗХУ е предвидена възможност за упълномощаване от хората с увреждания на трети лица за подаване на документите за извършване на индивидуалната оценка на потребностите. За самото упражняване на правата в ППЗХУ се изисква човекът с увреждане да предприема действия, което ще доведе до излишни затруднения хората с увреждания, особено тези, които са в напреднала възраст или с намалена подвижност. По този начин са разписани например текстовете в чл. 80, 81, 82, 85.

9. Не са разработени правила и процедури как се реализира личното право на социалната рехабилитация по чл. 29, ал. 1, т. 3 от Закона за хората с увреждания, така както е предвидено за медицинската рехабилитация.

10. Необходимо е да се разреши въпросът с финансирането на поддръжката на кохлеарните импланти и да се адаптират експлоатационните срокове на медицинските изделия и помощните средства.

Проблемът с енергийното обезпечаване на кохлеарните импланти остава отново неразрешен и през 2019 г. Независимо от очакваните изменения в механизма за предоставяне на медицинските изделия и помощните средства, е добре да се обмисли възможност за съобразяване на експлоатационните срокове с действителното качество и възможности на медицинските изделия още през 2019 г.

11. Текстът на чл. 7, ал. 2 от проекта на Правилника за прилагане на Закона за хората с увреждания не дава реална възможност на омбудсмана извършва служебна проверка дали номинираните кандидати за представители на организациите на и за хората с увреждания отговарят на изискванията на чл. 13, ал. 1 от Закона за хората с увреждания. По начина и в определените срокове, които са разписани в момента, омбудсманът не може да провери дали кандидатите:

- изпълняват държавна служба;
- са поставени под запрещение;
- са осъждани за умишлено престъпление от общ характер, освен ако е рехабилитирано.

В случай че подобно изискване остане, е необходимо да се предвиди изрично в правилника, че отговорните институции предоставят безплатно достъп до техните база данни или да се предвиди сключването на споразумения, които да уредят тези въпроси.

Друго решение на въпроса е номинираните кандидати да представят първоначално декларация, че отговарят на изискванията и вече след избора и направеното класиране да представят необходимите документи за удостоверяване, че отговарят на изискванията на чл. 7, ал. 2 от Правилника, включително на чл. 13, ал. 1 от Закона за хората с увреждания.

Допълнителни бележки:

1. Необходимо е сроковете за избор на представители на неправителствените организации в Съвета за наблюдение да се уеднаквят навсякъде и да се използва утвърдената правна техника в действащото законодателство – като календарни дни.

2. Следва да се изясни какво точно се разбира под „индивидуализиращи“ данни за номинирания кандидат. Необходимо е да се включи и автобиография, с която да бъде представен за останалите организации, които ще участват в процедурата по избор.

3. Необходимо е да се уточни изрично, че институцията, която администрира дейността на Съвета за наблюдение, следва да оформи избирателните листи. Трябва да се уточни, че са валидни избирателните листи, които са изпратени в срок и не съдържат повече от един глас за до четирима кандидати за представители.

4. Не е ясно какво се разбира под „изискуемите реквизити“ в чл. 8, ал. 1, т. 2 от проекта и кои следва да бъдат публикувани предвид изискванията за защита на личните данни.

5. Необходимо е да се уточни пред кого се подават декларациите за липса на конфликт на интереси на представителите на комисията.

6. В чл. 11, ал. 3 срокът на комисията за отговор на възраженията от 2 дни е кратък и не е ясно дали ще може да бъде изпълнен при подадени повече възражения.

7. Не е уточнено какво се прави, ако всички гласуват само за трима кандидати, не и за четвърти или ако някой от четирите кандидати се откажат по някакви причини и няма други кандидати в списъците, които да ги заместят или никой не е гласувал за тях.

8. В чл. 12, ал. 2 и 3 не е предвиден още срок, в рамките на който институцията, която администрира Съвета за наблюдение, има задължение да отправи покана за участие в Съвета към следващ кандидат, получил най-много гласове в случаите на обективна невъзможност или липса на потвърждение. Няма и срок, в който следващите определени кандидати следва да потвърдят участието си.

9. В Глава 2 не са включени текстове, свързани с определяне на другите членове на Съвета за наблюдение. Омбудсманът и КЗД са независими органи и сами могат да определят своите представители, но представителят на академичната общност трябва да бъде изрично регламентирано, че се посочва в сроковете в Глава 2 на правилника.

10. Необходимо е да се регламентира какво се разбира под понятието „специфични фактори в работната среда“, възпрепятстващи наемане на хора с трайни увреждания. В правилника няма определение на въведеното със ЗХУ понятие, което е предпоставка за различни тълкувания и би довело до затруднения при изготвяне на обосновката по чл. 26, ал. 3, както и за преценката за наличието или липсата на съответните специфични фактори в работната среда, които не позволяват наемане на хора с трайни увреждания.

11. В чл. 34 е необходимо да се определи конкретен срок, в рамките на който министърът на труда и социалната политика е задължен да утвърждава националната програма за заетост всяка година.

12. Възможно е да се включат и други алтернативни мерки за освобождаване от задълженията за квотите – обучение или образование на служители, стажантски програми на хора с увреждания.

13. В чл. 48 е необходимо да се определи конкретен срок, в рамките на който министърът на труда и социалната политика е задължен да утвърждава националната програма за достъпна среда всяка година.

14. В чл. 50 следва да се разшири кръгът за кандидатстващи като се допуснат и законните представители на хората с увреждания да подават документи, както и упълномощените от тях лица.

15. В чл. 52, т. 4 неправилно е ограничен времевият обхват за финансиране на проекти по Националната програма за достъпна среда. Следва да се предвиди период, в рамките на който да бъдат одобрявани и финансирани проекти, които към момента на утвърждаване на програмата се реализират или които в края на програмата са одобрени за финансиране и изпълнение, но са изпълнени след края ѝ по обективни причини.

16. Не е ясно защо се изисква от човека с увреждания представяне на проформа фактура за медицинските изделия и помощните средства, при положение че от фирмата, която човекът с увреждане е избрал, биха могли да изпращат всичко директно на компетентната социална служба.

17. Няма възможност за обжалване на отказите за одобряване на проект по Националната програма за достъпна среда. Няма срок и процедура за разглеждане на оплаквания и за контрол на дейността на определената от министъра на труда и социалната политика комисия.

18. Не е ясно в какъв срок следва да се представи документа за отчитане на средствата за безплатно пътуване два пъти в годината с железопътния транспорт. Не е предоставена възможност за ползване на правото с пълномощно. (чл. 85)

19. В Допълнителните разпоредби на проекта следва да бъде включена легална дефиниция на понятието „доверителна връзка“.

С уважение,

МАЯ МАНОЛОВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ